

Prohlášení nevládních organizací k minimální exekuční srážce

9.7.2024 - | Člověk v tísni

Hlavní důvody proč návrh zamítnout

(podrobnější argumenty najdete ještě níže)

- Dle analýzy Ministerstva spravedlnosti je nezabavitelné minimum v exekuci v Česku, kromě Slovenska, při přepočtu na paritu kupní síly, poloviční než v okolních státech.
- Minimální srážka v okolních státech neexistuje a nízkopříjmovým dlužníkům se nesráží nic, ani na Slovensku.
- Nezabavitelné minimum v minulých letech rostlo jen v důsledku extrémního růstu nákladů na bydlení. V současné době již nezabavitelné minimum opět klesá. V roce 2025 bude jeho reálná hodnota pro řadu domácností nižší než v roce 2021.
- Povinná srážka 945 Kč (u důchodců 473 Kč) postihne výhradně lidi pracující na menší úvazek, chudé rodiny s větším počtem dětí, starobní a invalidní důchodce s nízkým důchodem.
- Povinná srážka 945 Kč výrazně snižuje užitek z prvních legálních příjmů (začátek práce) - zvýší motivaci pracovat mimo legální ekonomiku, na což doplatí stát.

„Z analýzy zpracované ministerstvem spravedlnosti vedeném ODS jasně vyplývá, že žádný z okolních států minimální srážku nemá a nízkopříjmovým dlužníkům se nic nesráží. Výše nezabavitelné částky je v Česku navíc výrazně nižší než u většiny srovnávaných zemí,“ říká Daniel Hůle, vedoucí dluhového poradenství Člověka v tísni.

„Systém exekučních srážek v Česku není perfektní. Dvoutřetinová srážka v přednostní exekuci a insolvenční v kombinaci s výpočtem dávek z příjmu před srážkami eliminuje užitek z práce a vytlačuje lidi do šedé ekonomiky. Exekvovaný pár má výhodnější postavení než samoživitel, kvůli uznání nezabavitelných částek na děti oběma rodičům. Potřebujeme ale promyšlenou reformu, ne prolobbované kutilství v podobě přílepku o minimálních srážkách,“ říká sociolog a člen NERV Daniel Prokop.

„Pozměňovací návrh z dílny Exekutorské komory není nic jiného než legislativní přílepek, který nemá žádnou souvislost s insolvenční novelou. Neprošel odbornou debatou ani připomínkovým řízením a navíc obsahuje řadu skrytých rizik,“ říká šéf Institutu prevence a řešení předlužení Radek Hábl.

„Nedovolme prosím, abychom primárně kvůli ekonomickým zájmům exekutorů připravili daňové poplatníky o peníze z legální práce dlužníků, prospěch z minimální srážky budou mít především exekutoři, společnost na to doplatí,“ dodává Pavla Aschermannová z Rubikon centra.

Podrobné zdůvodnění

1. Dle mezinárodního srovnání má Česko (při přepočtu na paritu kupní síly) poloviční nezabavitelné minimum oproti Německu, Rakousku a Polsku.

Tento závěr vychází z analýzy Ministerstva spravedlnosti. Výrazně přísnější systém v Česku platí jak pro nezabavitelné minimum, tak i pro počítání celkové nezabavitelné částky. Z analýzy také vyplývá, že v žádné z okolních zemí žádná minimální srážka neexistuje a nízkopříjmovým dlužníkům se nic

nesráží, a to včetně Slovenska.

Mezinárodní srovnání výše základní nezabavitelné částky

2. Exekuce se zpřísnují i bez minimální splátky - reálná výše nezabavitelného minima v roce 2025 bude nižší než v roce 2021

V roce 2021 bylo nezabavitelné minimum 7 873 Kč, nyní je 12 705 Kč. Snížila se ale bonifikace za děti (z 33 na 25 % NM), vláda plánuje oprávněně zrušit nezabavitelnou částku manžela/manželku. A mezi lety 2021 a 2025 je předpokládána inflace cca 35 %.

Pokud se v roce 2025 nezvýší nezabavitelné minimum, bude jeho reálná hodnota (po zohlednění inflace) u domácností manželů a úplných rodin výrazně nižší než v roce 2021. U domácností jednotlivců a samoživitelek s 1 až 2 dětmi bude mírně vyšší, což zohledňuje jejich celkové znevýhodnění v systému srážek. Celkově v průměru uvedených domácností bude reálná hodnota nezabavitelného minima cca o 300 Kč nižší než v roce 2021.

Reálná hodnota nezabavitelného minima povinného v různé rodinné situaci - v roce 2025 (předpoklad uchování NM) vs. 2021 s nárůstem podle inflace

Reálná hodnota nezabavitelného minima jako instituce chránící základní příjmy ale klesá ještě výrazněji. Výdaje na bydlení totiž jen mezi listopadem 2021 a květnem 2024 narostly o 49 % a rychleji rostou u chudších domácností.

3. Přísnost a výši srážek zvyšují další opatření

Exekuční srážky celkově v roce 2025 dále narostou protože:

- Lidem s čtyřmi a více exekucemi se bude vždy srážet $\frac{2}{3}$ příjmu nad nezabavitelné minimum (režim přednostní srážky).
- Dochází ke zpřísnění dávkové politiky, která nezranitelným domácnostem většinou sníží dávky a bude více motivovat k pracovní aktivitě = naroste zabavitelná část příjmů.
- Dochází ke zvyšování minimální mzdy, která má být nově navíc indexována podle průměrné mzdy.

4. Minimální srážka je nespravedlivá - násobně více penalizuje nízké příjmy a přivýdělky

Nastavení minimální srážky na 5 % minimální mzdy povede k tomu, že samoživitelce, která si přivydělá 5 000 Kč, se efektivně bude srážet 20 % jejích příjmů. Při výdělku 22 000 Kč čistého (cca hranice, do které se nesráží u tří vyživovaných osob) bude tvořit minimální srážka jen cca 4 % příjmu.

Navrhovaná konstrukce minimální srážky tedy až 5x více zatěžuje přivýdělky zcela nízkopříjmových osob oproti lidem, kteří mají v dnešním systému relativně vysoká nezabavitelná minima.

5. Minimální srážka bude demotivovat od práce a vytlačovat do šedé ekonomiky - z navýšení příjmu člověku zůstane i <10 %

Lidé bez legálních zabavitelných příjmů dle návrhu minimální srážku platit nemusí. Začne-li člověk legálně pracovat, čelí i při malém počátečním výdělku souběhu - vysokého zdanění nízkých příjmů, omezení dávek vycházejících z příjmu a navíc minimální srážce.

Příklad: Člověk, který začne legálně pracovat a vydělá si na HPP na částečný úvazek 10 000 Kč

čistého:

- 5 139 Kč odvede státu na daních a odvodech (superhrubá mzda činí 15 139 Kč),
- kvůli novému výdělků domácnosti až o 7 900 Kč klesnou dávky - příspěvek na živobytí, na bydlení (v současném systému dávek). Čistý příjem roste o 2 100 Kč,
- nově bude uplatněna minimální srážka 945 Kč.

Čistý příjem domácnosti se tak zvýší pouze o 1 155 Kč, ačkoli náklady práce činily 15 138 Kč. Takový člověk tedy čelí efektivnímu zatížení přes 92 % (tzv. effective marginal tax rate). Strategii bude setrvat v šedé ekonomice a omezit i první evidované příjmy či se do šedé ekonomiky přesouvat.

6. Návrh je v rozporu s revizí dávek od MPSV a jejími principy

Jedním z cílů revize dávek Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) s účinností od 1. 7. 2025 je právě posílit motivaci k práci a omezit penalizaci prvních výdělků v dávkovém systému, které je výrazně demotivační. Dávková novela mimo jiné dvojnásobně zvyšuje užitek z prvních legálních příjmů. Pokud bude zároveň zavedena penalizace těchto prvních příjmů minimální srážkou, bude to v řadě případů v rozporu s cíli novely.

Návrh minimální srážky zároveň v definici osob s nižší úrovní srážky nerespektuje definici zranitelných osob podle MPSV. Minimální srážky - a to často i vyšší - jsou uplatněny i na zranitelné domácnosti, které mají být v sociálním systému výrazněji chráněny.

Nedoporučujeme bez rozmyslu a zpracování analýzy dopadů (RIA) zasahovat do dva roky připravované dávkové reformy, navíc pozměňovacím návrhem přidaným k jiné novele.

7. Návrh půjde na úkor státního rozpočtu

Návrh zavádí minimální splátku i z důchodů (senioři, invalidní) a jiných příjemců zabavitelných sociálních dávek (rodičovský příspěvek). Tyto příjmy jsou dané státem a nelze je libovolně navyšovat vlastní aktivitou. Jde tak prakticky o vyšší převod veřejných prostředků na exekuční srážky.

Tento krok povede k vyššímu tlaku na valorizaci důchodů či posílení dávek státní sociální podpory a tedy zvýšení výdajů státního rozpočtu. Opět bez jakékoli zpracované analýzy.

Systémovým krokem je exekvované, kteří nemají vysoké možnosti navyšovat svoje pracovní příjmy, oddlužit v novém systému oddlužení.

Připojené organizace:

Člověk v tísni, Charita ČR, Institut prevence a řešení předlužení, PAQ Research, Rada seniorů ČR, Rubikon centrum

Kontakty:

Daniel Hůle, daniel.hule@clovekvtsni.cz

Daniel Prokop, daniel.prokop@paqresearch.cz

Pavla Aschermannová, aschermannova@rubikoncentrum.cz

Radek Hábl, radek@institut-predluzeni.cz

<https://www.clovekvtsni.cz/prohlaseni-nevladnich-organizaci-k-minimalni-exekucni-srazce-11633gp>